

Romani Jasminke Tihi-Stepanić

Bujan, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:633803>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-02**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anamarija Bujan

ROMANI JASMINKE TIHI-STEPANIĆ

Završni rad

Čakovec, srpanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Anamarija Bujan

ROMANI JASMINKE TIHI-STEPANIĆ

Završni rad

Mentorica: prof. dr. sc. Andrijana Kos-Lajtman

Čakovec, srpanj 2024.

Sadržaj

Sažetak

Summary

1. Uvod.....	1
2. Biografski i poetički kontekst Jasminke Tihi-Stepanić.....	2
3. Romani Jasminke Tihi-Stepanić	4
3.1. Tematski aspekti	5
3.2. Oblikovanje likova	9
3.3. Narativno-stilski aspekti	15
3.4. Idejni i svjetonazorski sloj	18
Zaključak.....	22
Literatura	24

Sažetak

U ovom radu govori se o romanima suvremene autorice za djecu i mlade Jasminke Tihi-Stepanić. Njezin književni put započinje romanom *Imaš fejs?* 2011. godine. Nakon romana prvijenca autorica 2013. godine izdaje roman *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*. Objavila je još romane *Moja neprijateljica Ana* (2015.), *Dom iza žice* (2017.), *Ljeto na jezeru Čiču* (2018.), *Gdje je Beata?* (2020.), *Rukavica za Matildu* (2021.) te prvi hrvatski distopijski roman za mlade *Dan kada sam ubrala cvijet* (2023.). Bavi se temama koje su vrlo bliske tinejdžerima, realnim životnim problemima s kojima se većina mladih može poistovjetiti, a neki i pronaći utjehu za svoje probleme. Teme su joj često povezane s općedruštvenim situacijama (korona virus, ovisnost o društvenim mrežama, potres, rad u inozemstvu, rastava braka, itd.). Nakon „stvarnih” socijalno-psiholoških i društvenokritičkih romana za djecu i mlade s temama iz zbiljskog, realnog života, najnovijim romanom *Dan kada sam ubrala cvijet* autorica kreira sliku zamišljene budućnosti te prikazuje kako je to živjeti u svijetu visoke tehnologije, punom pravila, propisa i neslobode. U ovom radu njezini romani su tematski obrađeni, proučava se pristup likovima, narativno-stilski aspekti romana te njihove idejne i svjetonazorske razine. Većina autoričinih romana koristi pripovijedanje u prvom licu jednine, a nerijetko i dnevnički oblik. Svaki njezin roman nosi zanimljiva i aktualna idejna i svjetonazorska uporišta koja su uvijek oslonjena u humanističke vrijednosti. U radu se analiziraju i leksički slojevi autoričinih romana koji su uglavnom puni žargona, kao i drugih jezičnih aspekata koji njezine romane čine još zanimljivijima i aktualnijima.

Ključne riječi: Jasminka Tihi-Stepanić, romani za djecu i mlade, suvremena književnost, likovi djece i mladih, društvena aktualnost

Summary

This paper discusses the novels of the contemporary author for children and young people, Jasminka Tihi-Stepanić. Her literary journey begins with the novel *Imaš fejs?* in 2011. After her debut novel, the author published the novel *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor* in 2013. She also published novels *Moja neprijateljica Ana* (2015), *Dom iza žice* (2017), *Ljeto na jezeru Čiču* (2018), *Gdje je Beata?* (2020), *Rukavica za Matildu* (2021) and the first Croatian dystopian novel for young people *Dan kada sam ubrala cvijet* (2023). It deals with topics that are very close to teenagers, real life problems that most young people can identify with, and some can find solace for their problems. Her topics are often related to general social situations (corona virus, addiction to social networks, earthquake, work abroad, divorce, etc.). After "real" social-psychological and socially critical novels for children and young people with themes from real, real life, with her latest novel, *Dan kada sam ubrala cvijet*, the author creates a picture of an imagined future and shows what it's like to live in a high-tech world, full of rules, regulations and unfreedom. In this paper, her novels are treated thematically, the approach to the characters, the narrative-stylistic aspects of the novels and their ideological and worldview levels are studied. Most of the author's novels use narration in the first person singular, and quite often the diary form. Each of her novels has interesting and current ideas and worldviews that are always based on humanistic values. The paper also analyzes the lexical layers of the author's novels, which are mostly full of jargon, as well as other linguistic aspects that make her novels even more interesting and current.

Keywords: Jasminka Tihi-Stepanić, novels for children and young people, contemporary literature, characters of children and young people, social current events

1. Uvod

Ovaj rad govori o romanima Jasminke Tihi-Stepanić koja svoj književni put započinje 2011. godine objavljivanjem romana prvijenca *Imaš fejs?*. Drugi roman objavila je 2013. godine pod naslovom *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*, a nakon njega dolazi roman *Moja neprijateljica Ana* 2015. godine, *Dom iza žice* 2017. godine te godinu dana kasnije *Ljeto na jezeru Čiču*. Roman *Gdje je Beata* pojavljuje se 2020. godine, *Rukavica za Matildu* 2021. godine, a prvi hrvatski distopijski roman *Dan kada sam ubrala cvijet* 2023. godine. Njezini romani primarno su namijenjeni djeci i mladima. Njihove teme često se tiču svakodnevnog suvremenog života, poput bolesti, rastave braka, utjecaja društvenih mreža na život djece i mladih, razmirice djece s roditeljima, kao i onih rijetkih, neočekivanih životnih situacija s kojima smo se u posljednje vrijeme također imali priliku sresti, poput potresa i izoliranosti uslijed korona virusa. Svojim najnovijim romanom *Dan kada sam ubrala cvijet* autorica se dotiče i slike budućnosti, predočuje život ispunjen najrazličitijim propisima, pravilima i manjkom slobode. U njezinim romanima glavni likovi često imaju neki problem koji pokušavaju riješiti. Autorica ih prikazuje na vrlo zanimljiv, dubinski način, kontekstualizirajući ih širim okruženjem u kojem žive (roditelji, prijatelji, šira zajednica). Njezini romani zanimljivi su i jezično, puni su žargona i drugih suvremenih jezičnih slojeva. Pisanje ove autorice zadiranjem u vrlo osjetljive društvene teme, može osigurati čak i svojevrsnu utjehu čitateljima, potencijalni praktični orijentir u teškim životnim situacijama. No, prije svega, ovi romani nude dublje razumijevanje složenih psihosocijalnih parametara suvremenog čovjeka, osobito djece i mladih te njihovo vješto pripovjedno-stilsko uobličjenje.

2. Biografski i poetički kontekst Jasminke Tihi-Stepanić

Jasminka Tihi-Stepanić, hrvatska spisateljica za djecu i mlade, rođena je 3. studenog 1958. godine u Velikoj Gorici. Pohađala je osnovnu školu u Velikoj Gorici, a u Zagrebu Gimnaziju Ljudevita Gaja. Završila je Filozofski fakultet u Zagrebu, na Odsjeku za jugoslavenske jezike i književnost stekavši zvanje profesorice hrvatskoga jezika 1982. godine. Radi u osnovnoj školi u rodnom gradu te je također savjetnica za Hrvatski jezik. Svoje priče je objavljivala u časopisima za djecu *Smib*, *Modra lasta*, *Radost* i *Književnost i dijete*, također na Hrvatskom radiju u emisiji *Priča za velike i male* i u emisiji HRT-a *Pssst...Priča!!*. Aktivan je član Društva profesora hrvatskoga jezika. Članke iz nastavne prakse objavljivala je u *Metodičkim profilima*, a u novije vrijeme, u časopisu za učitelje hrvatskoga jezika, *Zagovoru jezika hrvatskoga*. Stalna je suradnica *Ljetopisa grada Velike Gorice* gdje objavljuje članke vezane uz kulturni život Velike Gorice i okolice.

Sudjelovala je u projektu Društva profesora hrvatskoga jezika „Veliki rječnik hrvatskih mjesnih govora“ koji je objavljen u elektroničkom obliku na stranici <http://www.dphj.hr>.

Recenzentica je integriranih udžbenika Školske knjige *Kocka vedrina* (5. – 8. r.) i jedna od autorica priručnika za učitelje za 6. i 7. razred. U integriranim udžbenicima *Kocka vedrine 5* i *Kocka vedrine 7* nalaze se odlomci iz romana *Imaš fejs?*. Članica je Društva hrvatskih književnika za djecu i mlade.

Roman *Imaš fejs?*, dobio je nagradu *Mato Lovrak* za najbolji roman za mlade objavljen 2011. godine, a istoimena radioigra nagrađena je posebnom nagradom na 9. međunarodnom festivalu radioigara za djecu i mlade *Prix Ex Aequo* u Bratislavi, koju dodjeljuje Međunarodna unija za dječju knjigu IBBY.

Za roman *Moja neprijateljica Ana* 2016. je godine dobila nagradu *Anto Gardaš*. Sljedeće godine po romanu je na HRT-u snimljena istoimena radioigra. Roman *Dom iza žice* je 2018. godine predstavljao Republiku Hrvatsku na međunarodnom natjecanju *Mali princ*. Za roman *Ljeto na jezeru Čiču* autorica je dobila tri nagrade, *Mato Lovrak* za najbolji roman za mlade u 2018. godini, *Grigor Vitez* za najbolji roman za mlade u 2018. godini te međunarodnu nagradu *Mali princ*. Taj roman uvrstio ju je na Časnu listu IBBY-a za 2020. godinu i ušao je u uži izbor od šest najboljih romana na toj listi.

Objavila je i nekoliko slikovnica: *Priča o ribaru i zlatnoj ribici*, *Kako su nastali morski oblutci*, *Šišmiš i mala balerina*, *Plavi dan* te *Kako je mala hobotnica pronašla morsku harfu*.

Zbirku *Priče s morskog dna* objavila je 2019. godine. Objavila je i zbirku priča *Božićne priče* 2022. godine. (Tihi-Stepanić, 2021:146)

3. Romani Jasminke Tihi-Stepanić

Dječji roman jest slojevita pripovjedna vrsta dječje književnosti u kojoj su glavni likovi najčešće djeca te se fabula generira iz njihovih nada, strepnja i doživljaja. Marijana Hameršak i Dubravka Zima dječji roman i njegovu stručnu obradu u kontekstu hrvatske znanosti o književnosti predstavljaju ovako:

Dječji je roman u hrvatskom kontekstu tradicionalno najpovlašteniji žanr dječje književnosti u recepciji i tumačenju: njemu je posvećena dvosveščana antologija (Skok, 1991), zatim nekoliko zasebnih žanrovskih i povijesnih studija (Zalar, 1978; Hranjec, 1998; Majhut, 2005; Zima 2011a), kao i cijeli niz rasprava i članaka, što tumačimo i kao odraz recepcijske atraktivnosti žanra, posebice u novijoj dječjoj književnosti (od polovice 20. stoljeća) (Hameršak i Zima, 2015:203).

U hrvatskoj književnosti dječji se roman afirmira tek u 20. stoljeću. Fabula u dječjem romanu, pregledno je i konzistentno prilagođena mlađim čitateljima, njihovu psihičkom ustroju, uzrastu i čitalačkim sposobnostima. U dječjim realističkim romanima, u većini slučajeva, precizno je određeno vrijeme i mjesto radnje. Sanja Vrcić-Mataija u knjizi *Hrvatski realistički dječji roman (1991. – 2001.)* navodi kako postoje dva kompleksa mjesta radnje u dječjem romanu i romanu za mlade, a to su ruralni (seoski kompleks) te urbani (gradski kompleks) (Vrcić-Mataija, 2018:71). Radnje romana Jasminke Tihi-Stepanić smještene su redovito u urbanom kompleksu, najčešće gradu Zagrebu ili Velikoj Gorici.

U distopijskoj književnosti radnje romana najčešće su smještene u blisku budućnost, ali u ovoj vrsti književnosti veoma su značajni i romani čija je radnja smještena u daljoj budućnosti pa se distopija ispoljava kroz prikaz tehnološkog napretka koji je ovladao ljudskim životima, kao što je to u romanu Aldousa Huxleyja *Vrli novi svijet*. U njemu je, kao i u mnogim sličnom romanima, čovjek postao rob tehnologije i društva koje je naočigled distopijsko, jer su u tom društvu svi sretni, mladi i zdravi, a zapravo su ograničeni i kontrolirani bez da su toga svjesni. Malenica i Matek Šmit o distopijskoj književnosti navode sljedeće:

Distopijska književnost je uznemirujuća, posebno zato što, iako je radnja smještena u budućem vremenu ili paralelnoj stvarnosti, zapravo je kritika sadašnjeg društva. Distopijska književnost prikazuje smjer u kojem ide sadašnje društveno uređenje i tehnološki napredak. Jasno prikazuje kako bismo kao društvo mogli završiti idući tim smjerom, ali također pokazuje i neke sadašnje probleme društva kojih nismo ni svjesni. pisci distopijske književnosti nam ih rasvjetljuju naglašavajući ih u svojim djelima. Cilj ove književnosti nije samo kritizirati društvo, već ga i

upozoriti na njegove greške i opasnosti do kojih one mogu dovesti, zato se i smatra satirom društva. (Malenica, Matek Šmit, 2014:333)

3.1. *Tematski aspekti*

U romanima Jasminke Tihi-Stepanić teme su često aktualna društvena zbivanja, teme koje su čitateljima vrlo poznate i bliske jer se događaju i u stvarnom životu, u našem okruženju. Autorica predočuje tabu-teme koje su u novije vrijeme vrlo česte u književnosti, npr. razvod braka, ozbiljne bolesti, smrt člana obitelji, ovisnost o društvenim mrežama itd. Stjepan Hranjec o tome piše:

Općenito gledano, teme prate aktualna zbivanja, i to prvenstveno u okruženju, a potom i na široj razini; jer ako je tema aktualna, čitateljstvo se može poistovjetiti i samim time postaje zanimljivija (Hranjec, 2006:9).

Rečenica Jasminke Tihi-Stepanić gipka je, podatna i jasna. I nadasve topla. Pripovijedanje teče zaokruženo jer ona promišljeno dodaje događaje i dijaloge koji vode prema određenome cilju. Ima razumijevanja za adolescentska ponašanja, što nije čudo ako znamo da čitav radni vijek uspješno predaje kao profesorica u školi. Ta joj profesija sigurno daje puno mogućnosti za kompleksna viđenja stvarnosti. (Zalar, 2019.)¹

U romanu *Imaš fejs?* govori se o moći koju imaju društvene mreže u današnjem svijetu, utjecaj Facebooka na stvaranje novih oblika komunikacije. Na Facebooku je sve moguće, anonimnost i prikrivanje svojeg pravog identiteta, pretvaranje da je osoba netko drugi, podloge su za stvaranje lažnoga svijeta u kojima se mladi lako izgube i pod njegovim utjecajem odbace prokušane obrasce prijateljskih, obiteljskih i ljubavnih odnosa. Roman donosi priču o dvjema prijateljicama (Kati i Nataly) i njihovom (ne)snalaženju u stvarnom i virtualnom svijetu, propitivanju obitelji kao utočišta, odabiranju životnih vrijednosti i zauzimanju stava, prijateljstvu na kušnji, čežnji i mladenačkim ljubavima, žrtvi i traumi od koje će se dugo oporavljati. Roman je Božidar Prosenjak opisao ovako:

Osim što problematizira sveprisutnost Facebooka u životu djece, roman govori o pritisku potrošačkog društva na mlade, o medijskom senzacionalizmu, prvim ljubavima, prijateljstvu, bratskim odnosima i obiteljima u kojima su se istinske vrijednosti zaboravile. Na poseban način roman otvara pitanja o novim tehnologijama, načinima komuniciranja i društvenim mrežama u

¹ Diana Zalar na koricama zbirke priča *Baš kao Harry Potter*.

čijem se korištenju skrivaju mnoge dobrobiti, ali i rizici koji vrebaju na djecu, osobito onu bez nadzora. (Prosenjak,2011)²

U ovom romanu predočuje se kako je današnji svijet postao svijet nove komunikacije, više nema pisama, dnevnika i brojnih drugih starijih načina komunikacije. Sve što se nekad dijelilo u intimi, danas postaje javno. Svi znaju gotovo sve o svakome, jer jedino što moraju jest zaviriti na društvene mreže te u par klikova mogu saznati sve što ih zanima. O tome progovara i Hranjec:

Živimo u svijetu nove komunikacije. Mladi ljudi danas više ne vode intimne dnevnike, vrlo brižno skrivene od nepozvanih radoznalaca, ne pišu ljubavna pisma. Štoviše, intimno postaje, mora postati – javno, privatnost u ovom globalizmu postaje opća pa na stranicama ove knjige jedna od junakinja izjavljuje: - Dnevnik? Pa tko još danas piše dnevnik? Piši blog pa da svi znaju o čemu razmišljaš i što ti se događa. To pitanje tematizira autorica Jasminka Tihi-Stepanić tekstom koji joj je spisateljski prvijenac. Ali, ustvrdimo odmah – tekstom koji je pogodak u sridu! (Hranjec, u: Tihi-Stepanić, 2011:151)

Bacit ću ti kompjutor kroz prozor također je tinejdžerski roman u kojem se povlači tema virtualnog svijeta. Glavni lik, tinejdžer Luka, teško se nosi s rastavom braka svojih roditelja pa se povlači u virtualni svijet, svijet računalnih igrica. Autorica romanom, između ostalog, upozorava na opasnosti moderne tehnologije. Računalne igrice i slični virtualni alati, mogu stvoriti ovisnost ako se koriste previše i nerazumno. Roman prati život tinejdžera Luke koji od odlikaša postaje ovisnik o računalnim igricama, upada u loše društvo, a dolazi i u doticaj s klađenjem. Iako se bojavao prilagodbe novom razredu, učenici ga odmah prihvaćaju i on pronalazi troje novih prijatelja. To vidimo iz situacije kada Luka dolazi u razred i stekne svoju ekipu prijatelja: „Kada je ceremonija upoznavanja s curama završila, pomislio sam da će Zigzag, Iva i Mateja biti moja nova ekipa i ta mi se misao činila potpuno prihvatljivom“ (Tihi-Stepanić, 2013:8). Roman završava pozitivnim raspletom, Luka se izvuče iz ovisnosti o igricama, prihvati novo obiteljsko okruženje (očeva nova obitelj, djedova djevojka i mamin dečko Goran) i popravi ocjene.

² Božidar Prosenjak o romanu *Imaš fejs?* na koricama romana.

Tema romana *Moja neprijateljica Ana* je bolest, točnije poremećaj s kojim se bori glavni lik, djevojčica Ela koja ima 14 godina. Djevojčica oboli od anoreksije u želji da ima određen broj kilograma koji misli da joj je potreban za karijeru manekenke. Autorica u ovom romanu prikazuje temu ozbiljne bolesti, no i temu nestabilne obitelji. Djevojčičini roditelji zaokupljeni su svojim problemima i karijerama, a svojoj kćeri se ne trude posvetiti i razumjeti je. Uz to, Elin je otac poznati političar i ne smije sebi dopustiti da se bilo što krivo i loše o njemu sazna i čuje, što znači da mu je više stalo do ugleda u društvu nego li do svoje kćeri i žene. Majka, želeći se zaposliti kao knjižničarka, odlazi u Bjelovar te više nema kćer pod kontrolom. Roman prikazuje manjak ljubavi u obitelji gdje svatko trči za svojim ciljevima kako bi sebi udovoljio.

Roman *Dom iza žice* progovara o problemima odrastanja u suvremenom svijetu dječaka Gabrijele koji živi u siromašnim i teškim uvjetima s majkom koja nije u mogućnosti brinuti se za njega. Današnji mladi žele se dokazati u društvu, nositi lijepu odjeću, frizuru, dok Gabriel nema tu mogućnost i jedino što bi htio je da živi u toplom domu i da ne bude gladan. Mladi koji odrastaju u nepovoljnim uvjetima za život, često zapadaju u kriminal i probleme sa zakonom. Dječak biva posvojen u udomiteljsku obitelj, a nakon bijega završi u odgojnom domu. Dubravka Težak na sljedeći način tumači završetak romana:

Sretan, takoreći bajkovit, kraj možemo shvatiti kao autoričinu želju da čitateljima ucijepi uvjerenje kako svatko može izgraditi unutrašnju strukturu vrijednosti koja će mu pomoći da se i iz najgore situacije izdigne i vrati u putanju općeprihvaćenoga društvenog ponašanja čime autorica čitateljima širom otvara vrata prema optimističnom prihvaćanju života. (Težak, u: Tihi-Stepanić, 2017:207)

Roman *Ljeto na jezeru Čiču* govori o problemima u odrastanju, ljubavnim problemima, o životu djevojčice Lucije koja živi život prosječne tinejdžerice, zaokupljena je problemima koje muče mlade; ljubav, usamljenost, dugotrajna odvojenost od roditelja koji rade (otac u Njemačkoj, majka na sezoni kao sobarica u Poreču) kako bi djeci i sebi priuštili bolji život. O Luciji i njezinom bratu brine baka Višnja. Tijekom romana pripovjedačica nagovještuje strahotu koja će se dogoditi te ujedno i vrhunac radnje – pogibiju Lucijinog brata koji tragično umre utapanjem u jezeru. Obitelj je slomljena, no zajedničkim snagama, međusobnim razumijevanjem i utjehom uspiju nastaviti živjeti.

Tema romana *Gdje je Beata?* nestanak je šesnaestogodišnje Beate i potraga za njom. Roman ima kriminalističku fabulu i napet je do samog kraja. Inspektor Mravak svim nastojanjima pokušava razriješiti slučaj u kojem na kraju i uspijeva. Autorica se u ovom romanu bavi obiteljskim, prijateljskim i ljubavnim odnosima te društvenim pojavama koje su osobito

karakteristične za suvremeno doba, kao što su želja za uspjehom, maloljetnička delikvencija, usamljenost, homofobija, migrantska kriza, ratne traume. Autorica ovim romanom uspijeva osvijestiti čitatelja da koliko god velika bila nevolja u kojoj se netko nađe, postoji način da se nađe izlaz iz nje. Priča donosi uvide da postoje načini da se situacija preokrene u svoju korist, uz malo domišljatosti i sreće. Roman također predočuje da se ne smije pokloniti povjerenje osobi koju se ne poznaje dovoljno, jer iako netko na prvu izgleda iskreno, simpatično, ne mora značiti da je to u potpunosti istinito.

U romanu *Rukavica za Matildu* prati se lik dječaka Matka koji pohađa osmi razred. On vodi svoj dnevnik u školskoj godini 2019./2020. u kojoj se nižu razni događaji koji će Matku vrijeme puberteta učiniti još težim. U romanu se raskriljuju aktualne teme hrvatskoga društva (učiteljski štrajk, zagrebački potres), kao i neke globalne teme (pandemija korona virusa, online nastava). Otvara se i motiv brige za bližnje (briga o teti Sonječki), ljubavni motivi (Matkova zaljubljenost u djevojku Matildu koju je on nazvao „Crna pantera“) te također tema prijateljstva (Matko je tužan kad se pokvari njegov odnos s prijateljem Stjepkom).

Tema romana *Dan kada sam ubrala cvijet* je društvo budućnosti, visoko tehnologizirano i otuđeno, gubitak slobode čovjeka pojedinca, potpuna kontrola nad ljudskim životima od strane vladajućih elita, uništavanje prirode, dehumanizacija, demografsko rasulo, besmisao života u takvom okruženju i odumiranje ideala. Riječ je o svijetu u kojem se pokušavaju ukloniti sve bolesti, neizvjesnosti, prljavština, neimaština, nesigurnost, nesreća i nezadovoljstvo i to sve uz striktnu tehnološke mjere. Roman predočuje život mlade Klelije, šesnaestogodišnjakinje, koja se ne želi uklopiti u taj moderan svijet (ubire maslačak koji je izrastao na ulici i odnese ga kući) koji joj se nameće pa pokušava pobjeći iz njega, što i uspijeva na kraju. Kao otpor takvom sustavu javlja se Klelijina baka i kućna pomoćnica Lavanda koje joj pomažu (baka joj potajno daje knjige jer one nisu dostupne u Drugom okrugu, a Lavanda joj pomaže u bijegu u Centar). Baka unuci Klelijiji želi usaditi prave, istinite vrijednosti, koje se zabranjuju u Drugom okrugu, kao što su kreativnost, blagodat prirode, poznavanje tradicije, bogatstvo jezika, saznanja koja dobivamo iz književnosti, i uz knjiga uopće.

3.2. *Oblikovanje likova*

Glavni likovi u romanima Jasminke Tihi-Stepanić redovito su djeca ili tinejdžeri, najčešće u dobi od 12 do 14 godina. Često se likovi suprotstavljaju onima s kojima se ne slažu, bilo unutar obitelji ili vršnjačkog okruženja. Likovi u autoričnim romanima nisu idealni, već imaju konkretne probleme u školi, kod kuće, baš poput današnje djece u stvarnom životu. Upravo zbog toga se puno današnjih čitatelja može poistovjetiti s likovima ovih romana. Čitajući njezine romane, mladi mogu uvidjeti da život nije idila pa se može pretpostaviti da će se i kasnije moći lakše nositi s izazovima koje im život nosi.

U romanu *Imaš fejs?* autorica uspoređuje dva glavna lika: Katu, odličnu učenicu osmog razreda jedne zagrebačke osnovne škole koja živi u skladnoj obitelji s roditeljima i bratom Buhom, pametnu i opreznju djevojčicu te njezinu najbolju prijateljicu Nataly koja je mnogo življa od nje, naučena na život bez pravog roditeljskog nadzora. Takva neoprezna Nataly na kraju završi povrijeđeno od strane nepoznatih osoba na Facebooku, ne želeći poslušati Katine savjete da mora biti oprezna u komunikaciji s nepoznatim osobama. Kata smatra da ima ružno ime te misli da živi dosadnim životom, što je vrlo tipično za pubertetsko razdoblje. Kata i Nataly su najbolje prijateljice, iako su različite i interesima i ponašanjem. Nataly slovi za najzgodniju curu u razredu, dok je Kata djevojka prosječnog izgleda. Mile Doskok se na Facebooku lažno predstavio pod nadimkom Tommy Boy i zavarao Nataly te je pokušao silovati. Otprije je poznat policiji zbog počinjenja mnogih kaznenih djela. Katini roditelji su vrlo brižni ljudi koji žive u skladnoj obitelji i posvećuju vrijeme svojoj djeci, a Buha, Katin brat, mlađi je od Kate i ona ga doživljava kao dosadnog mlađeg brata koji joj uvijek sve pokvari. On je, međutim, vrlo pametan i znatiželjan. Domagoj, dječak u kojeg je Kata zaljubljena, njezin je vršnjak koji boluje od dijabetesa pa stalno sa sobom nosi Kiki bombone. Pomaže starijem rođaku, stričeku Viliju, svakodnevno šeće njegovog psa Ahileja i voli slikati, a to Katu oduševljava jer i ona ima umjetničkih sklonosti, tj. zanima je pisanje:

Dečko koji mi se sviđa ima slikarske ambicije! Našle su se dvije umjetničke duše na ovoj kugli što se Zemlja zove, pomislila sam. Ja bih pisala, a on bi mogao ilustrirati moje knjige, a onda bismo mogli... Moja mašta ponekad stvarno neobuzdano juriša naprijed. (Tihi-Stepanić, 2011:44)

Mladić Luka, glavni lik romana *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*, učenik je osmog razreda i more ga brige o novoj školi u koju se upisao nakon razvoda roditelja. Ispituje teren jer nikog ne poznaje, po naravi je nesiguran, no želi pronaći prijatelje koji će mu odgovarati. U nekim

odlučujućim situacijama Luki nedostaje odlučnosti, što je tipično za mladenačku dob, kada se čovjek još traži i ne može se izboriti za sebe. Luka nije samopouzdan, ne dokazuje se, o čemu, primjerice, govori ovaj odlomak:

Pobrzao sam kući. Nije mi se nimalo sviđjelo što su mi se obratili kvartovski klošari. Za takve tipove želio sam biti nevidljiv, proziran, zrak. Nisam bio dorastao prepucavanjima ni s bezazlenijim likovima. Osjećao sam da su spremni na puno gore stvari od pljuvanja i dobacivanja djevojkama. Da mi se pojave u igricama, ne bih samo tako odstupio, ali ovako uživo, bilo je nešto posve drugo. (Tihi Stepanić, 2013:74.)

Luka je također veliki ljubitelj računalnih igrica te utjehu pronalazi u njima, one su mu bijeg od stvarnosti. Lukini roditelji nisu savršeni, rastavljeni su i otac je pronašao novu ženu s kojom ima obitelj. Otac nije pravi primjer djetetu jer je zapostavio svoju djecu, dok je zaokupljen svojom „novom“ obitelji. Majka jako puno radi i ljuta je na Lukina oca, no svejedno potiče Luku i njezinu sestru na viđanje s ocem, u čemu se vidi njezina zrelost i ispravno postupanje. Luka ne može prihvatiti da su roditelji ipak samo ljudi koji su se odlučili zbog neslaganja razići i da svatko ima pravo na nastavak svog života s novim partnerima. Luka, nakon niza loših događaja i bezizlaznih situacija (klađenje, druženje s kvartovskim huliganima, lošim ocjenama), odluči popraviti svoje ponašanje i mijenjati se.

Djevojčica Ela, glavni lik u romanu *Moja neprijateljica Ana*, ima četrnaest godina i u razdoblju ljetnih praznika odlučila je promijeniti neke stvari u svom životu. Želi smršaviti deset kilograma kako bi bila primljena na tečaj za manekenke, san koji nitko ne podržava osim nje. Njena ljubav prema roditeljima nije previše istaknuta, na prvom mjestu je ona sama sebi. Odlična je učenica i želi imati status „sređene“ djevojčice koja ima sve pod kontrolom, no ubrzo obolijeva od anoreksije, počinje jesti papirnate maramice i vrlo malo hrane. Iz dana u dan mršavi i postaje skoro neprepoznatljiva, a s izgledom dolazi do čestih vrtoglavica. Sa pedeset i devet kilograma dolazi do četrdeset i devet. Odbija sva majčina i prijateljičina upozorenja i tek kad njezina „prijateljica preko interneta“ umre od anoreksije, shvaća ozbiljnost situacije. Cijeli mukotrpan put skidanja kilograma pa ponovnog vraćanja pomogao je Eli da shvati besmisao u koji su je uvukle neprimjerene želje. Elini roditelji su predočeni kao ljudi koji se i dalje traže, koji nisu sretni jedno s drugim. Otac je poznati političar, imućan, a Elina majka zbog toga nikad nije morala raditi i jedini zadatak bio joj je briga za Elu. Kad Ela i njezina majka saznaju za očevu prevaru s mladom ženom, nestaje slika idealnog bračnog para i svi dosad prikriveni problemi izlaze na vidjelo.

Stvarno je licemjerno od njega što se buni. Ne vidi ništa sporno u tome da se nalazi s nekom curom, ali ne podnosi kad to netko komentira. Jadni tata, morat će on još puno toga naučiti. Ne pada mu na pamet da je osramotio i mene i mamu, to ne, vidi samo sebe i svoju vražju poziciju u politici. (Tihi-Stepanić, 2015:141)

Zaneseni svojim problemima, odrasli ne vide probleme svoje kćeri i njezino stanje koje je moglo loše završiti. Otac je olako prihvaćao Elina opravdanja mršavljenjem virozom i sličnim razlozima i zanemarivao jasne signale, isto kao i majka koja je zbog svoje neprisutnosti propustila vidjeti kćerino stanje.

Čula sam kako tata pita ženu za pomoć jedem li redovito. Ona je rekla da ne zna jer da hranu nosim u svoju sobu. Po tonu njenoga glasa slutila sam da mu je htjela time poručiti da pripazi na mene, no tata to nije primijetio. Nema on vremena za nijanse. Rekao je: „Ah, ti mladi, stalno hoće biti izvan kontrole. I ja sam se u njenim godinama zaključavao u svoju sobu. (Tihi-Stepanić, 2015:208)

Najbolja Elina prijateljica Romana jest čista suprotnost Eli. Nju ne zanimaju mršavljenje i manekenstvo, no kao dobra prijateljica pomaže joj u tom pothvatu, fotografirajući je, ali uz stalne primjedbe i upozorenja. Prijatelj Tomek također osuđuje Eline postupke, no ostaje lojalan i pomaže joj. Takvo ponašanje je u jednu ruku razumljivo jer su to godine u kojima je prijateljstvo s vršnjacima bitnije od svega.

U romanu *Dom iza žice* glavni lik je dječak Gabrijel, koji mora odrasti prije vremena zbog situacije u kakvoj živi. Njegova majka je više nezaposlena, nego što je zaposlena, a kad i radi, njezini poslovi su upitnog morala. Dječak živi u stanu bez grijanja, kasnije i bez struje, češće je gladan, nego sit, usamljen, tužan. Gabrijel zbog nužde počinje krasti kako bi imao najosnovnije, hlače, majice, tenisice. Protiv svoje volje upada u loše društvo i uvlači se u razne probleme. U moru negativnih događaja za četrnaestogodišnjeg Gabrijela, ima i jedan svijetli lik, gospođa Prahir, njegova susjeda. Ona je dobroćudna žena i spas za Gabrijela u vidu osiguravanja hrane, utočišta, društva, topline za kojom dječak žudi. Ona zbog svoje tužne prošlosti najbolje razumije Gabrijela. Sin joj je, naime, poginuo u Domovinskom ratu kao malo dijete. Gabrijel nakon niza loših događaja završi u udomiteljskoj obitelji na selu bez topline i ljubavi, a nakon što pobjegne, završi u odgojnom domu Crna Lokva. Prolazi i krizu identiteta, nenadano upoznaje svog oca koji je zapravo suprotno onome čemu se Gabrijel nadao i maštao. Otac prodaje rabljenu robu, nema odgovornosti koje bi otac trebao imati. Posjetio ga je tek tako, no zahvaljujući njemu, Gabrijel saznaje da ima sestru, koja će mu kasnije pružiti istinsku ljubav i toplinu koja mu je kroz sve prijašnje godine nedostajala. Roman *Dom iza žice* je *Bildungsroman*

jer se bavi psihološkim i moralnim razvojem glavnih likova, Gabrijela i njegove majke, što konstatira i Dubravka Težak: „Možemo zaključiti da je riječ o Bildungsromanu jer govori o odgoju i formiranju ličnosti junaka, o njegovu odrastanju u prilično nepovoljnim uvjetima“ (Težak, u: Tihi-Stepanić, 217:206).

U romanu se prati i sazrijevanje Gabrijelove majke Ljiljane koja je na početku romana potpuno neadekvatna za brigu o Gabrijelu, bavi se moralno upitnim poslovima, neozbiljna je, neodgovorna, nemarna, no prolazi kroz teški i trnovit put zatvora u Požegi te sazrijeva u osobu koja u središte stavlja svoju djecu. Iskreno se pokajala za sve svoje loše postupke i uz pomoć dobre susjede Prahir uspijeva stati na svoje noge.

U romanu *Ljeto na jezeru Čiču* glavni lik je djevojčica Lucija koja se s obitelji preseli u nedovršenu, novoizgrađenu kuću u Velikoj Gorici. Otac joj je na privremenom radu u Njemačkoj, a majka radi na sezoni u Poreču kako bi sebi i djeci priuštili „bolji“ život. Lucija je zaljubljena u Njemačku, svakodnevno uči njemački jezik, istražuje sve što ima veze s Njemačkom i nestrpljivo iščekuje tatin poziv da dođe kod njega. O njoj i njezinom mlađem bratu Janku brine baka Višnja. Baka je moderna baka koja vodi izrazito zdrav život, zabranjuje im slatkiše, grickalice i brzu hranu i zna biti vrlo oštra, no sve zbog ljubavi i brige za svoje unuke. Lucija je obična, prosječna tinejdžerica koja se s prijateljima zabavlja na jezeru Čiču koje im je mjesto druženja i rashlađivanja u vrućim ljetnim danima. Zaljubi se u dječaka Jakova. Jednog strašnog dana Lucijin brat Janko utopio se na jezeru i tu se njezin život posve promijenio. Lucija više nije ista kao prije, kao ni njezini roditelji. Na početku se krivila zbog bratove smrti jer je ona s njim odlazila na jezero. Cijela obitelj je u jako lošem stanju, no na putu i roditelji i Lucija shvate da su potrebni jedni drugima. Odlaze živjeti u Njemačku, no Lucija sada uopće više nije oduševljena Njemačkom, iako joj se želja ispunila. Baka Višnja je pomalo netipična baka. Iako vrlo brižna, ona je moderna osoba, Luciji i njezinom bratu zabranjuje jesti nezdravu i brzu hranu te im priprema samo zdrave obroke, začinjene rajčicom, bosiljkom i mozzarelom, brine o cvijeću oko kuće, juri na relaciji Zagreb – Velika Gorica i stalno brine kad unuke ostavlja same zbog posla. Baku Višnju jedino zabrinjava Stara Baka u staračkom domu jer starica boluje od demencije, a ipak želi plesati kao mažoretkinja.

Inspektor Predrag Mravak, jedan od glavnih likova u romanu *Gdje je Beata?* iskusni je inspektor za maloljetnike koji svim načinima pokušava razotkriti Beatin nestanak. On je vrlo promišljen, odgovoran u svom poslu, inteligentan, smiren, uporan, pokazuje ljubav prema svom poslu u kojem je izrazito uspješan, no u obiteljskom životu doživljava neuspjeh, živi sam bez svog sina, u sebi potiskuje osjećaj čežnje za obitelji, usamljen je.

Beata je djevojčica u pubertetu koja se uvaljuje u problem zbog svog sna o suvremenom plesu. Živi u vrlo bogatoj obitelji i pleše balet, a želja joj je suvremeni ples koji joj majka ne dozvoljava. Beata je vrlo inteligentna, što se može uočiti iz njezinog života satkanog od laži, manipuliranja i prešućivanja roditeljima. Upoznaje mladića u kojeg se zaljubljuje, ne znajući da je on gej i da joj ne uzvraća osjećaje te s njim odlazi u Šibenik na natjecanje na kojem osvajaju odlično mjesto. Spletom okolnosti nađe se u rukama otmičara, no svojom pameću, inteligentnošću (u toaletu je ostavila svoje baletne papučice s ciljem da ih inspektor Mravak pronađe i tako uđe u trag otmičaru) i snalažljivošću (pobjegla žongleru u šumi) uspijeva pobjeći i spasiti se.

Beatini roditelji su imućni ljudi koji mogu svojim kćerima pružiti sve najbolje. Beata ipak nema pravo odlučivanja, pravo glasa, ne uzimaju se u obzir njezine želje, majka joj na pogrešan način režira svaku životnu situaciju. Beatina sestra Neli je autistično dijete kojemu majka posvećuje puno vremena jer joj je to potrebno i često odlazi s njom na razna liječenja, dok je otac poznati političar koji želi sačuvati obraz i pokazati se u najboljem svjetlu te se boji bilo kakvog skandala u obitelji koji bi mogao ugroziti njegovu poziciju.

Dječak Matko, glavni lik u romanu *Rukavica za Matildu* jest četrnaestogodišnji tinejdžer koji živi sasvim normalni život u Zagrebu sa svojom obitelji koju čine roditelji, sestra Sonja, brat Juraj i tetka Sonja (Sonječka) te pohađa 8. razred. Matko neprestano žali što nema curu i to ga zaokuplja većinu vremena, a sve zapisuje u svoj dnevnik. Potajno je zaljubljen u Karlu koja iskorištava njegovu naklonost, što se vidi kad ga vodi u Bauhaus kako bi joj kupio bušilicu jer je ona zaljubljenica u građevinu. Karla je djevojka koja vrlo prizemno koristi Matka za kupnju, a kad sazna da Matko nema kupovnu moć koju ona priželjkuje, ohladi se od njega i nađe drugog prijatelja. Matko je vrlo tužan i zabrinut što se njegov najbolji prijatelj Stjepko iz nepoznatog razloga naljutio na njega, vrlo je brižan prema mlađoj sestri Sonji i uvijek pomaže teti Sonječki u korištenju mailom. Matko se nakon kratkog susreta s lijepom djevojkom crne kose zaljubljuje u nju te ju naziva Crna pantera (Matilda). Matkova teta Sonječka je glavna šefica u obitelji jer je stan u kojem žive njezin. Ona je prava gospođa i oblači se posebnim stilom jer je dugo godina radila u Rusiji. Često Matku daje džeparac jer joj on pomaže u korištenju maila kako bi se dopisivala sa svojom dugogodišnjom ljubavi, bivšim diplomatom u Sovjetskom Savezu, Lavom. Matkov brat Juraj je odlikaš, vegan, zanimaju ga jedino računalne igrice i želi se prijaviti na olimpijadu. Matko bi se htio više družiti s njim, no brat ne želi. Matkova majka je učiteljica, a otac je kipar. Vrlo su složna obitelj, pravi primjer zajedništva i međusobne brige.

Glavni lik u romanu *Dan kada sam ubrala cvijet* sasvim je obična šesnaestogodišnja djevojčica Klelija koja obožava čitati, šetati gradom sa svojom prijateljicom Lilly, upoznavati nove stvari, družiti se, veseliti se svemu novomu. Ona živi u neobičnom svijetu, u neodređenoj budućnosti, gdje je sve određeno i propisano zakonima i pravilima, sve se prati i nadzire suvremenom tehnologijom. Ta se država zove Nova Unija. Djevojčica je primjer otpora, ona se želi suprotstaviti takvom načinu života, želi slobodan život bez ograničenja, s pravim, humanističkim vrijednostima. U tome joj pomaže njezina baka i služavka Lavanda. Klejini roditelji, majka Rahela, novinarka državne kuće, i otac Winston, visoki dužnosnik sigurnosne službe, primjer su osoba koji rade sve da se pokore sustavu, njih ne zanimaju prave vrijednosti obitelji, prijateljstva, ljubavi, već su pokorni sustavu (njezini roditelji se nisu oženili zbog ljubavi, već zbog aplikacije koja je pokazala da su kompatibilni). Majka Rahela suprotstavlja se tradiciji i kao da je zaboravila svoje roditelje. Zabranjuje Kleliji čitanje knjiga i upozorava Kleliju da nije Indijanka kako joj je baka pričala, nego stanovnica Drugog okruga: „Ti nisi Indijanka, nego stanovnica Drugog okruga. To je tvoje podrijetlo, tvoja pripadnost i tvoja sudbina. Razumiješ li što ti govorim? Ponovi!“ (Tihi-Stepanić, 2023:28).

Stanovnici Drugog okruga, u kojem živi Klelija i njezini roditelji, protive se prirodi, iskorijenili su svaku vrstu biljaka, a kad se pojavi maslačak u ulici, koji ubere i spasi Klelija, naprave udarnu vijest o tome da je maslačak opasna biljka koja izaziva alergijske napadaje.

Danas smo od savjesnoga građanina primili dojavu o pojavi nepoznate biljke u 123. ulici. Prije nego što je komunalni redar stigao reagirati, ubrao ju je netko nesvjestan posljedica koje taj čin sa sobom nosi. Iako se ne zna točno o kojoj se biljnoj vrsti radi, po opisu savjesnoga građanina, pretpostavlja se da je riječ o maslačku, korovu za koji se drži da je davno iskorijenjen. Nažalost, očito je da nije tako. Riječ je o opasnoj biljci koja izaziva napadaje alergijskog rinitisa i spazam bronhijalnih alveola. (Tihi-Stepanić, 2023:147)

Klelijina baka je tradicionalna žena, bivša profesorica, govori za sebe da je Indijanka. Protivi se vladajućem, modernom režimu i pokušava pomoći Kleliji na sve načine. Daje joj knjige, uči je jeziku, ne živi u Drugom okrugu, nego u Centru koji je manje razvijen od Drugoga okruga. Smatra se da je taj dio siromašan, no ljudi koji žive u njemu i dalje žive normalnim životom, posjećuju kazališta, second hand dućane, družu se međusobno.

3.3. *Narativno-stilski aspekti*

Romani Tihi-Stepanić često u prvi plan stavljaju razmišljanja protagonista, unutarnje monologe, većinom glavnih likova. Monotoniju ili predvidljivost u romanima autorica razbija ubacivanjem zanimljivih naturalističkih opisa ili ponekim dramatičnim scenama poput otmice Beate u romanu *Gdje je Beata?*, nasilja kvartovskih huligana prema Luki u romanu *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*, pokušaja silovanja Nataly od strane Tommy Boya u romanu *Imaš fejs?*, pogibije Lucijinog brata Janka u romanu *Ljeto na jezeru Čiču*, potresa i korona virusa u romanu *Rukavica za Matildu*. Većina autoričinih romana pisana je u prvom licu, čime se postiže veća prisnost s čitateljima, ispovjedni ton, uvjerljivo iznošenje unutarnjih misli, emocija i stavova glavnog lika.

U romanu *Imaš fejs?* radnja se odvija dva mjeseca prije kraja školske godine i prezentirana je u obliku dnevnika djevojčice Kate. U romanu se izmjenjuju razni dinamični događaji koji daju zanimljivost i napetost romanu, a rijetki Katini monolozi čitatelju detaljnije objašnjavaju događaje koje je glavna junakinja doživjela te karakterno predočuju glavnu junakinju Katu. Autorica koristi jednostavne, često žargonske riječi, također strane riječi integrirane u hrvatski jezik, čime se dodatno „približava“ mladim čitateljima. O tome progovara i Stjepan Hranjec:

Općenito, riječ je o vrlo prohodnom, „pitkom“ tekstu koji osvaja suvremenošću i koji kroz ležerno pripovijedanje tinejdžerske svakodnevice aktualizira i određena pitanja, a među njima je ono o smislu i mogućim opasnostima od ovakve virtualne komunikacije. (Hranjec, u: Tihi-Stepanić, 2011:152)

Roman *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor* drugi je roman autorice Tihi-Stepanić, vrlo zanimljiv, napet i dinamičan, pisan tečnim i razumljivim jezikom djeci i mladima, u prvom licu. Govori o dječaku Luki i njegovim problemima koji su ga snašli preseljenjem u novi kvart zbog rastave braka njegovih roditelja. Autorica u ovom romanu koristi pripovijedanje s ubacivanjem monologa glavnog lika te čestim dijalozima između Luke i njegovih prijatelja te obitelji. Jezik je vrlo blizak djeci i mladima, autorica ubacuje neke strane riječi koje su se udomaćile u hrvatskom jeziku te su vrlo poznate djeci (*sorry, fejs, O.K., friend, online*). Željka Lovrenčić tumači:

Napet i zanimljiv, pisan tečnim i razumljivim jezikom, s jasnom porukom i sa sretnim završetkom, sigurno će biti privlačan onima za koje je pisan – tinejdžerima. Ali za njim mogu posegnuti i

odrasli kako bi upoznali današnji svijet mladih ili kako bi se prisjetili svojih mladenačkih dana. (Lovrenčić, u: Tihi-Stepanić, 2013:154)

Roman *Moja neprijateljica Ana* pisan je u prvom licu čime je autorica uspjela stvoriti autentičan osjećaj ispovijesti psihički slabe djevojčice Ele. Ela je zalučena manekenstvom zbog čega želi smršavjeti. Pripovjedač u djelu vrlo opsežno izmjenjuje naturalističke opise pražnjenja organizma od hrane s refleksivnim poglavljima njezina promišljanja o obitelji, životu, društvu, a najviše o vlastitom cilju, mršavljenju. Napetost u romanu autorica postiže pojedinim dramatičnim scenama kao što je, primjerice, ona u kojoj se dogodi susret s tatinom ljubavnicom u starom stanu, Elino autostopiranje od Bjelovara do Zagreba. Dramatičnost stvara i susret s djevojkom Sandrom gdje autorica pokušava približiti čitatelju koliko je anoreksija zapravo opasna. Djevojka Sandra (predstavlja se kao Krpena Lutka) djevojka je koja je oboljela od anoreksije i kasnije umrla od nje, jer se bolest omakla kontroli. Ela ju upoznaje na blogu a potom i uživo. Sandra joj pokušava pomoći u borbi s anoreksijom i potaknuti je da potraži pomoć dok je još moguće.

U romanu *Dom iza žice* pojavljuju se Romi koji govore bajaškim jezikom, Gabrijelova majka ponekad izgovori neku riječ karakterističnu za govor u Bosni, isto kao i Gabrijelov otac koji se kasnije pojavljuje u romanu unoseći također sarajevski leksik. Takvo pisanje, žargonom, dijalektima i drugim elementima „živoga“ jezika, omogućuje individualizaciju likova po govoru i otkrivanje socijalnih i kulturalnih razlika među pojedinim likovima. Autorica predočuje različite životne priče likova koje daju zanimljivu socijalnu sliku suvremenog društva.

„Z ševa!“ konačno je progovorila žena nastojeći svojim pogledom doprijeti do njegovoga.

„Še s zk?“ pitao ju je Hajro i zapiljio se kroz prozor.

„Amtrabm kum mes, kum hj mkčel“, podučila ga je. (Tihi-Stepanić, 2017:180)³

Roman *Ljeto na jezeru Čiču* pisan je u prvom licu, iz vizure djevojčice Lucije. Autorica započinje radnju romana opisivanjem života brata i sestre s bakom, dok su roditelji primorani raditi (otac u Njemačkoj, a majka na sezoni u Poreču kao sobarica). S obzirom da Lucija idealizira Njemačku te uči njemački jezik čekajući tatin poziv za posjet Njemačkoj. U

³ Dijalog na bajaškom jeziku.

pripovijedanju se povremeno koriste njemačke riječi. Većinom se to događa u dijalozima Lucije i njezina brata, kako bi se naglasila Lucijina sklonost toj zemlji i jeziku, zanos da će otići tamo.

„Ruhe! Ruhe! Ich muss Buch lesen!“ viknula sam prema Jankovoj sobi jer su zvukovi igrice ispunili ne samo vanjski prostor već i onaj u mojoj glavi ne ostavljajući mjesta rječima.

„Ich muss igrice spielen!“

„Švrčo!“

„Ich liebe dich, seko!“⁴ (Tihi-Stepanić, 2017:13)

Roman *Gdje je Beata?* ima napetu kriminalističku fabulu ispriopovijedanu u trećem licu. Autorica u djelo unosi napete događaje koji drže čitateljevu pažnju. Roman ima obilježja psihološkog i socijalnog romana, također i ljubavnog. U jednom djelu romana inspektor Mravak čita Beatine dnevničke zapise te autorica time unosi novu razinu zanimljivosti jer se otkrivaju Beatine misli i prešućivanja koja nije baš rekla nikome. Kako bi roman bio još potpuniji i realističniji, autorica unosi i slovenski jezik (u situaciji kad Slovenac ilegalno prevozi migrante u cisterni).

„Skoči not! Kaj čakaš“⁵ čula je vozačev glas.

„Vrckaj se!“⁶ ponovio je nestrpljivo. (Tihi-Stepanić, 2020:221.)

Roman *Rukavica za Matildu* pisan je u obliku dnevnika dječaka Matka, počevši od rujna 2019. godine do 31. ožujka 2020. godine. Matko u dnevnik bilježi sve što mu se događa, dnevnički zapisi nižu se svakih nekoliko dana. Matkov pripovjedački glas približava čitatelju realnost koja se događala 2020. godine, počevši od učiteljskog štrajka, do korona virusa i razornog potresa. Realističnim pristupom tematiziranja stvarnosti čitatelj će lako prepoznati stvarne događaje koji su obilježili navedenu godinu, a s pojedinim situacijama mnogi će se moći poistovjetiti i „naći se“ u dječaku Matku, pogotovo tinejdžeri njegovih godina.

Romanu *Dan kada sam ubrala cvijet* pisan je u prvom licu, iz perspektive glavne junakinje, djevojčice Klelije, što omogućava čitateljima intiman uvid u njen unutarnji svijet. Roman je pisan jednostavnim i lako razumljivim jezikom, a započinje jedne lipanjske subote. U romanu se izmjenjuju dinamični događaji poput napetosti kad Klelija ubere maslačak i iščekivanje hoće

⁴ Ubacivanje njemačkog jezika u razgovor. (Mir! Mir! Mir! Moram čitati knjigu. Moram igrati igrice! Volim te, seko!)

⁵ slov. „Upadaj! Što čekaš?“

⁶ slov. „Pokreni se!“

li se otkriti da je to ona učinila ili pak iščekivanja hoće li je razotkriti kad se u bijegu pretvara da je Lavanda te mirna opisivanja (opis bakine kuće i dvorišta, druženja s bakom) i unutarnje ispovijedi glavne junakinje.

3.4. *Idejni i svjetonazorski sloj*

Autorica svojim romanima želi osvijestiti mlade čitatelje pripovijedajući o različitim događajima koji su vrlo specifični za mladenačku dob. Rasvjetljava se problematika koju donosi suvremeno društvo, tehnologija, društvene mreže te kroz zanimljive i dobro vođene priče mladih protagonista problematizira kako ostati siguran u takvom svijetu, kako se nositi s bolestima, smrću u obitelji, siromaštvom, različitim vrstama kriza. Autorica u svoje romane uvodi likove različitog socijalnog statusa, od onih vrlo imućnih (Beatina obitelj u romanu *Gdje je Beata?*), preko vrlo siromašnih (Gabrijel i njegova majka u romanu *Dom iza žice*), do likova srednjega staleža (Lucijina obitelj u romanu *Ljeto na jezeru Čiču*). Isto tako u romanu se pojavljuju likovi različitog ponašanja, vrlo dobri (gospođa Pahir u romanu *Dom iza žice*, Kata u romanu *Imaš fejs?*) kao i loši (Stringer Bell u romanu *Dom iza žice*, Tommy Boy u romanu *Imaš fejs?*, žongler u romanu *Gdje je Beata?*).

U romanu *Imaš fejs?* autorica na odnosu dviju prijateljica gradi osnovu djela, a taj odnos suštinski predstavlja sukob tradicionalnog, građanskog života i onog modernog, internetskog, globalnog. Djevojčica Kata, glavna junakinja romana, odlična je učenica, skromna, puna poštovanja prema roditeljima, a jedino nepoželjno ponašanje doživi na kraju školske godine nakon kojeg ima tešku grižnju savjesti. Na prijateljevu rođendan popila je previše na nagovor prijatelja i završila u bolnici. Njezina obitelj je srednjega staleža, žive mirnim životom. Nasuprot njezinim roditeljima koji su primjer dobrih i odgovornih roditelja, postoje i drugi, koji nemaju vremena baviti se djecom zbog svojih karijera i koječega, npr. Natalyini roditelji. Stjepan Hranjec obiteljsku problematiku romana tumači na sljedeći način:

Roman nam također potvrđuje i poslovicu da jabuka ne pada daleko od stabla pa tako svadljivicu i ogovarateljicu Marinu njezina majka pred pedagoginjom brani opravdavajući prodavanje šalabahtera tržišnim poslovanjem u kojem, eto, živimo! (Hranjec, u: Tihi-Stepanić, 2011:152)

Roman *Imaš fejs?* govori o opasnostima koje vrebaju u virtualnom svijetu, svijetu društvenih mreža te autorica implicitno želi poručiti mladima da moraju biti oprezni u takvoj

komunikaciji, jer se se preko društvenih mreža svatko može predstaviti kako želi, često prikrivajući svoj pravi identitet. Hranjec piše o aktualnosti romana:

Ako pisac u dječjeknjiževnom štivu plasira aktualnu poruku atraktivnim štivom, on je ispunio osnovnu funkciju koja se očekuje od svakog takvog književnovrijednog teksta. A to ovaj tekst nedvojbeno ima te ga u rastućoj produkciji suvremenih hrvatskih dječjih romana valja svesrdno pozdraviti. (Hranjec, u: Tihi-Stepanić, 2011:153)

Romanom *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor* autorica želi osvijestiti koliko je danas moderna tehnologija dostupna mladima, previše vremena provode uz nju i žive virtualni život, a ne onaj stvarni. Iako znamo da je moderna tehnologija u mnogim aspektima korisna i jasno je da je donijela i štete. Roman govori o tome što znači kad računalo postane najbolji prijatelj djetetu, umjesto pravih prijatelja.. Na njemu se dobivaju gotovo sve informacije, izmjenjuju iskustva, fotografije, pretražuje sve što nekoga zanima, u par klikova se sazna što god treba. Željka Lovrenčić tumači štetnost i korist računala na ovaj način:

Pretjerano korištenje računala može biti veliki problem ako tinejdžeri, ili čak mala djeca, postanu ovisni o njemu. Premda im ponekad pomaže da pobjegnu od svojih problema i zaborave na njih, računalo jednako tako može biti i uzrokom loših ocjena i neispavanosti. Ako im se ne dopusti njegovo korištenje u mjeri u kojoj bi htjeli, ovisnici postaju razdražljivi i nerasporeženi. A svaka ovisnost može izazvati niz problema u društvenome životu i međuljudskim odnosima. (Lovrenčić, u: Tihi-Stepanić, 2013:153)

U romanu *Moja neprijateljica Ana* prikazuje anoreksija kao ozbiljna bolest kod koje je potrebno reagirati na vrijeme kako bi se izbjegle katastrofalne posljedice. Roman prati godinu dana jedne četrnaestogodišnjakinje, njezinu galopirajuću putanju mršavljenja i skidanja kilograma koja dovodi do opasnih posljedica. Kad sve djeluje pesimistično, autorica ubacuje „svjetlo na kraju tunela“. To je događaj u tramvaju kada Eli pozli. Tada joj žena u tramvaju daje čokoladicu *Životinjskoga carstva*, a u njoj dobiva sličicu snježnoga tigra koja nedostaje njezinom prijatelju Tomeku. Iz toga se može iščitati simbolika koja upućuje na sretno rješenje problema, jer ponekad doista možemo naći rješenje za neki problem kada se tome najmanje nadamo. Djevojčica se uspijeva spasiti iz ruku bolesti. Autorica je ovoj temi pristupila vrlo ozbiljno prikazujući kroz zanimljivu fabulu besmisao nekih želja, kao i nezdravost društva koje takve želje i kriterije nameće kao pozitivne te kako njihovo slijeđenje može dovesti do ozbiljnih problema.

Roman *Dom iza žice* bavi se ozbiljnim problemima suvremenog društva, životom u siromaštvu, nehumanim uvjetima, poslovima upitnog morala i djetetom (Gabrijel) koje nije

krivo što se našlo u takvim okolnostima. Pripovjedač pritom ne okrivljava Gabrijelovu majku zbog toga jer je ostala trudna vrlo mlada. Štoviše, vidljivo je da ni ona nije imala odgovarajuću brigu u svojoj mladosti. Paralelno se prati sazrijevanje dječaka koji odrasta u takvoj okolini i sazrijevanje njegove majke koja od žene nespremne za roditeljsku odgovornost dolazi do žene koja u središte postavlja dobrobit svoje djece. *Dom iza žice* ima sretan kraj te se može shvatiti kao želja autorice da čitateljima prenese uvid da svatko može izgraditi unutrašnju ljestvicu vrijednosti koja će mu pomoći da se iz najgore situacije izdigne i vrati u odgovarajući način ponašanja. Time se otvaraju vrata optimističnom prihvaćanju života kojeg živimo.

Roman *Ljeto na jezeru Čiču* je još jedan roman kojim autorica prikazuje niži, srednji sloj. Zbog loše ekonomske situacije u državi, otac mora otići na rad u inozemstvu, a majka na rad na sezonu kao sobarica u Poreč. Roditelji puno rade kako bi priuštili i sebi i djeci normalan život. Roman dotiče i mnoge druge neugodne stvari koje život ponekad nosi. Djevojčica Hana, Jankova i Lucijina prijateljica i susjeda, živi u vrlo lošim uvjetima, u siromaštvu, često je gladna. Najveću tragediju koju obitelj može iskusiti doživljava Lucijina obitelj pogibijom Lucijina brata Janka. Autorica na kraju romana ujedinjuje Lucijinu obitelj, osjećajima međusobnog razumijevanja i empatije. Oni zajedničkim snagama nekako uspijevaju nastaviti daljnji život uz trajno sjećanje na sina i brata, pronalazeći utjehu jedni u drugima, što je naglašeno u završnim dionicama romana:

„Bit ćemo dobro,“ rekla je konačno mama, „samo si to moramo dopustiti.“

Osjećala sam kako se između mame i tate ponovno počinju plesti niti koje su ih spajale proteklih godina i davale sigurnost svemu što sam bila. Prebacila sam se k njima na prednja sjedala, kao što sam činila kada sam bila mala, i zagrlila ih. Očajno nam je nedostajao Janko. (Tihi-Stepanić, 2018:183)

Roman *Gdje je Beata?* problematizira nesreću u kojoj se našla šesnaestogodišnja Beata. Iako je djevojka bogata, nije sretna i ispunjena te bježi od kuće. Lik Beate donosi uvid u to da se ni u najtežim situacijama ne treba predati, nego se boriti za sebe te da je situaciju puno puta moguće okrenuti u svoju korist. Beata je u svojoj borbi za suvremeni ples izabrala pogrešan put koji ju je umalo koštao života, no hrabrost same Beate u mladim čitateljima može potaknuti nadu i motivaciju da se bore za ono što svim srcem žele. Osim što donosi vrlo visoku estetsku kvalitetu romana, autorica problematizira i važna etička i društvena pitanja koja mogu osvijestiti mlade da nikad ne treba odustati od svojih snova, no da ipak u svojim težnjama ne treba biti brzoplet jer nepromišljenost može dovesti do različitih problema.

Roman *Rukavica za Matildu* predočuje probleme na koje ljudi ne mogu utjecati niti ih spriječiti. Mnogo tinejdžera može se poistovjetiti s dječakom Matkom. Matkova obitelj je obitelj srednjega staleža koja živi normalnim životom u gradu. Sve što se predočuje u romanu posljednjih se godina dogodilo i u stvarnim životima mnogih čitatelja. Kao i u većini autoričinih romana, naglašavaju se obiteljske vrijednosti, važnost brige za bližnje te držanje na okupu u teškim trenucima.

U romanu *Dan kada sam ubrala cvijet* pojavljuje se vrlo jasno i promišljeno konstruiran svijet koji pokazuje kuda sve može dovesti opsesivna želja za napretkom i tehnološkim razvojem civilizacije: ljudi postaju nalik robotima koji su isključivo orijentirani na učinak, kuće postaju sterilna mjesta u kojima se provodi vrijeme nakon posla ili škole, sve je propisano, čak se kontroliraju i misli, osjećaji, zabranjena je mašta, znatiželja, nikome se ne pruža druga šansa, osobe koje se protive režimu, bivaju izbačene iz države. Poželjan smjer u takvim društvima je samo jedan, onaj koji se zasniva na poštovanju vladajućeg režima koji je usmjeren na tehnologiju i moderan način života, dok prirodu i biljne vrste tretira kao nevažne i nepoželjne. Također, u takvim neljudskim okruženjima nepoželjnim se smatra i način života kakvim se živjelo ranije, s odlascima u kazalište, druženjima s prijateljima i nježnostima među bližnjima. Razvoj radnje ovoga romana, međutim, pokazuje mladom čitatelju da su upravo te „nepoželjne“ kategorije one koje su u životu doista bitne.

Zaključak

Jasminka Tihi-Stepanić cijjenjena je hrvatska književnica za djecu i mlade. U fokusu njezina spisateljskog interesa jesu romani za djecu i tinejdžere. Teme njezinih romana najčešće dolaze iz sfere svakodnevnih i aktualnih društvenih tema, počevši od rastave roditelja, bolesti djece i mladih, problematike društvenih mreža u današnjem društvu, pa sve do relativno novih problema kao što su potres te koronavirus. Takve i slične zahtjevne teme ranije su se smatrale tabu-temama i o njima se vrlo rijetko pisalo, no u današnje vrijeme sve više autora piše o njima kako bi se osvijestile i potakle promišljanje, kako među mladima, tako i društvu općenito. Navedeno tumači i Ranka Javor:

U literarnim se dijelima počinju pojavljivati likovi roditelja koji su u odgoju svoje djece neuspješni. Mnogi su previše zaposleni da bi imali vremena za svoju djecu i njihove probleme. S obzirom na tu činjenicu, u literarnim se dijelima mogu pronaći likovi mladih ljudi koji sa svojim roditeljima ili s odraslima uopće nemaju konstruktivnih odnosa. Tako se u dijelima počinje pisati o propadanju brakova, rastavi roditelja, samohranim majkama, ženama koje psihički upropaštavaju svoje muževe i sl. (Javor, 2002:12)

Autorica na vrlo zanimljiv način oblikuje glavne likove koje slojevito i uvjerljivo karakterizira. Njezini romani najčešće imaju napetu radnju, dramatične trenutke, humoristične scene (razmišljanja samih likova u romanima i dijalozi između nekih likova) i većinom su pisani u prvom licu jednine, ponekad i u dnevničkoj formi. Često idejno mjesto u tim romanima jest svijest o tome da se oko nas uvijek nalaze empatični i dobri ljudi, a ne samo oni zli, koji pomažu kad je najteže (primjerice, susjeda Pahir u romanu *Dom iza žice*, učitelj tjelesnog, Marijan, koji pomaže Eli u romanu *Moja neprijateljica Ana*, vlasnica bistroa Daliborka koja daje inspektorcu Mravku čistu košulju u romanu *Gdje je Beata?*). Jasminka Tihi-Stepanić u svoje romane uvodi motive iz digitalnog svijeta (igrica *General Battle 2* koju želi Luka u romanu *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*), uključuje stvarnost suvremenih medija i društvenih mreža, kao i leksik koji je karakterističan za takve oblike komunikacije. Njezini romani prikazuju karakteristične probleme današnjih tinejdžera, primjerice muške likove s problematikom maloljetničke delikvencije i ovisnosti o igricama, ili ženske likove s problematikom neopreznosti na društvenim mrežama, nezadovoljstvom fizičkim izgledom, poremećajem u prehrani (anoreksija). U jezično-stilskom smislu ti su romani oblikovani živim, realističkim jezikom koji je pun različitih žargonizama, dijalektizama i stranih riječi, osobito onih koje koristimo u svakodnevnoj komunikaciji na suvremenim medijima.

Autorica Tihi-Stepanić ni u najtežim situacijama u kojima se nađu njeni likovi ne zatvara u potpunosti vrata prema svjetlu pa njezini romani uglavnom završavaju optimistično.

Literatura

1. Crnković, M. (1973). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
2. Hameršak, M., Zima, D. (2015.). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International.
3. Hranjec, S. (1998). *Hrvatski dječji roman*. Zagreb: Znanje.
4. Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Hranjec, S. (2000). *Smijeh dječje hrvatske književnosti*. Varaždinske toplice: Tonimir.
6. Hranjec, S. (2011). Zamke virtualne opasnosti. Pogovor. U: Tihi-Stepanić. *Imaš fejs?* Zagreb: Alfa. 151-153.
7. Javor, R. (2002.) Tabu teme u književnosti za djecu i mladež: Zbornik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
8. Jerkin, C. (2012.). *Lajk za roman Jasminke Tihi-Stepanić*. *Književnost i dijete*, 1(1-2). 126-129.
9. Lakoseljac, T. (2020.) Distopija kao pogled na slobodu. *Mimladi.hr*. Preuzeto 23. 4. 2024.: <https://mimladi.hr/2020/05/19/distopija-kao-pogled-na-slobodu/>
10. Lovrenčić, Ž. (2013.) Zaokret prema pravim životnim vrijednostima. Pogovor. U: Tihi-Stepanić. *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*. Zagreb: Alfa. 149-154.
11. Malenica, I., Matek Šmit, Z., (2014.). Distopijsko tematiziranje budućnosti: od Zamjatina do Mlakića i Popovića. II. *Književnost*. 333-334. Preuzeto 10. 5. 2024.: <https://hrcak.srce.hr/file/301736>
12. Miholić, N. (2019.). *Dječji romani Nade Mihelčić* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto 22.3.2024.: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:853650>
13. Težak, D. (2017.). Od hladnoga radijatora do toploga sestriinskog zagrljaja. Pogovor. U: Tihi-Stepanić. *Dom iza žice*. Zagreb: Ljevak. 205-207.
14. Tihi-Stepanić, J. (2013.). *Bacit ću ti kompjutor kroz prozor*. Zagreb: Alfa.
15. Tihi-Stepanić, J. (2023). *Dan kada sam ubrala cvijet*. Zagreb: Ljevak.
16. Tihi-Stepanić, J. (2017.). *Dom iza žice*. Zagreb: Ljevak.
17. Tihi-Stepanić, J. (2020.). *Gdje je Beata?*. Zagreb: Ljevak.
18. Tihi-Stepanić, J. (2011.). *Imaš fejs?*. Zagreb: Alfa.
19. Tihi-Stepanić, J. (2022.). *Ljeto na jezeru Čiču*. Zagreb: Ljevak.
20. Tihi-Stepanić, J. (2015). *Moja neprijateljica Ana*. Zagreb: Školska knjiga.
21. Tihi-Stepanić, J. (2021.). *Rukavica za Matildu*. Zagreb: Ljevak.

22. Verdonik, M. (2019). Sanja Vrcić-Mataija: Hrvatski realistički dječji roman (1991. – 2001.). *Odgojno-obrazovne teme*, 2 (3-4). 235-237. Preuzeto 1.6.2024. s <https://hrcak.srce.hr/232100>
23. Vrcić-Mataija, S. (2018). *Hrvatski realistički dječji roman (1991. – 2001.)*. Zadar: Tiskara Zelina d.d.
24. Vrcić-Mataija, S. (2011). Prilog tipologiji hrvatskog dječjeg romana. *Fluminensia*, 23 (2). 143-154. Preuzeto 2.5.2024.: <https://hrcak.srce.hr/82461>
25. Zima, D. (2011). *Kraći ljudi*. Zagreb: Školska knjiga.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)